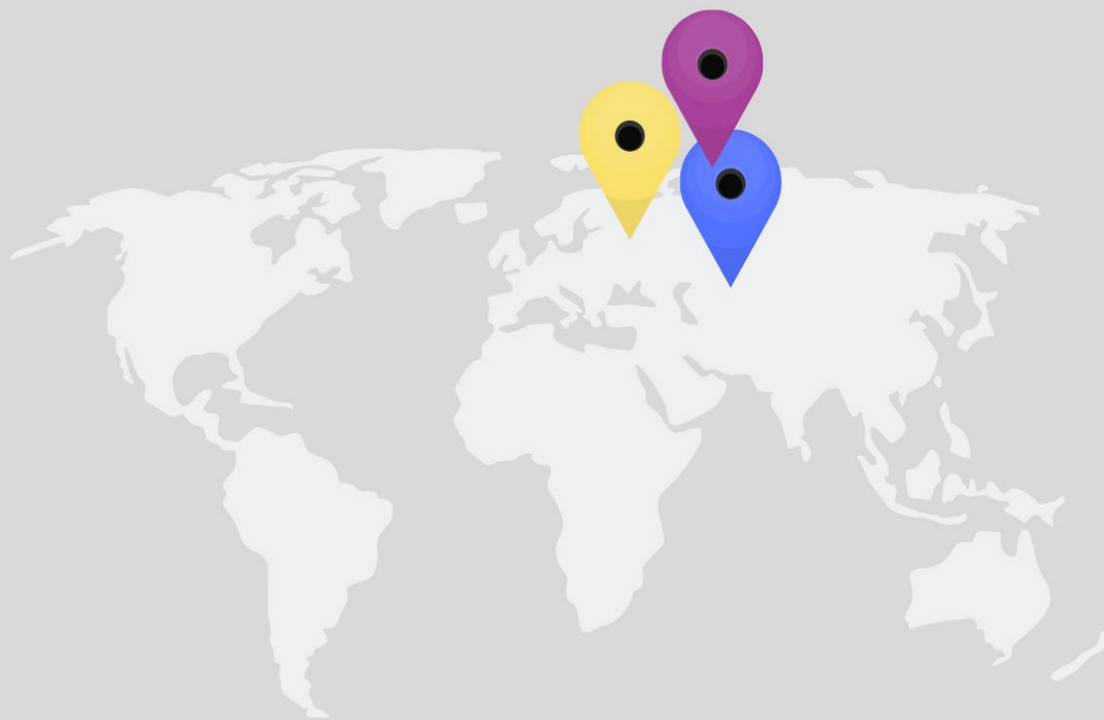
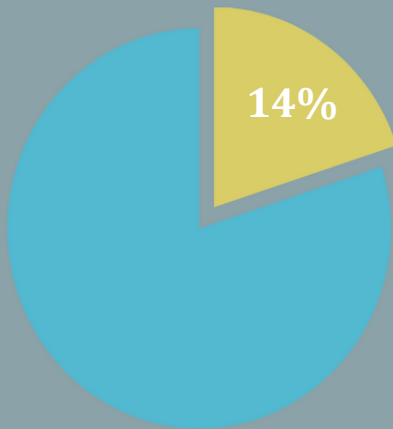

#POVEȘTIDEVIATĂ
DIN TIMPUL HOLOCAUSTULUI

ROMÂNIA, VECHIUL REGAT BUCUREȘTI

Comunitatea evreiască din București a fost printre cele mai mari din România.

La sfârșitul secolului XIX cei peste 40.000 de evrei reprezentau 14% din populația orașului, iar la sfârșitul perioadei interbelice peste 95.000 de evrei locuiau în București.

Fiind o comunitate atât de mare și **ocupațiile** acestora erau destul de variate.

Se remarcă însă activitatea în domeniul negustoriei, al meșteșugurilor novatoare, precum și în domeniul financiar-bancar la **începutul secolului XX.**

NEGUSTORI

MEȘTEȘUGARI

BANCHERI

Comunitatea bucureșteană a fost dintotdeauna activă în domeniul educației, al asistenței sociale și al vieții religioase.

În anii 1930 existau în oraș peste **40 de sinagogi**, două cimitire, două spitale, două orfelinate, două aziluri pentru bătrâni și 19 școli evreiești.

40 de
sinagogi

2 spitale

2 aziluri pentru
bătrâni

19 școli

2 orfelinate

2 cimitire

EVREII DIN VECHIUL REGAT ȘI MUNCA OBLIGATORIE

La începutul lui **decembrie 1940**, evreii sunt excluși de la serviciul militar (prin **Decretul Lege nr. 3984** din 4 XII 1940).

Această excludere a fost însoțită de două categorii de obligații:

- să plătească o taxă în cuantumul serviciul militar pe care nu îl mai efectuează;
- să presteze muncă obligatorie.

Pe toată perioada efectuării muncii obligatorii, evreii au fost supuși regimului și jurisdicției militare.

Sumele plătite de evrei variau între 3000 și 7000 de lei/an plus un procent ce varia între 20 și 30% din impozitele datorate statului.

REGULAMENT

Asupra Decretului-Lege nr. 3984 referitor la statutul militar al evreilor

14 IULIE 1941

Un regulament din iulie 1941 aduce câteva completări:

- obligațiile impuse de decretul din 4 decembrie 1940 se aplică „odată cu împlinirea vârstei de **18 ani** și încetează îndată ce s-a atins vârsta de **50 de ani**”.

Limita de vârstă funcționa doar în teorie, multe documente de arhivă demonstrând că autoritățile române utilizau la muncă obligatorie chiar și adolescenți de **15, 16 sau 17 ani**.

Pentru a fi ușor de identificat, evreii participanți la munca în folos obștesc au fost obligați să poarte pe brațul stâng o **bransardă de culoare galbenă, lată de 10 cm cu numele cercului de recrutare căruia îi aparțineau**.

CR AVRIG

Ei puteau fi utilizați în localitatea de reședință sau în orice regiune a țării.

MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
Biroul 2

Nr. 17.154/B din 19 octombrie 1941
MARELE STAT MAJOR
Secția II-a

Prin întrebuințarea evreilor la munca de folos obștesc, aceștia au posibilitatea să ajungă în contact cu populația satelor noastre, unde vor încerca să facă propagandă comunistă sau – prin corupție – să obțină anumite beneficii ori să-i contamineze cu boale.

În interesul Patriei, trebuiesc luate cele mai drastice măsuri pentru a face imposibilă orice apropiere a evreilor de populația satelor și în acest scop, toate organele care întrebuințează evrei sunt răspunzătoare de respectarea întocmai a acestui imperativ național.

În consecință, se dispun următoarele:

- Cu începere de la primirea prezentului ordin nu se admite – sub niciun motiv – ca evreii să locuiască în case românești;
- Cazarea evreilor aflați la lucru se va face în afara localităților.

În acest scop se vor construi imediat bordeie sau barăci.

Pentru a preveni toate aceste pericole, se interzice cazarea evreilor în case locuite de români sau în interiorul localităților, pentru cazarea acestora construindu-se bordeie și barăci amplasate extravilan.

Pentru că evreii sunt considerați periculoși, este interzisă utilizarea acestora în birouri, în contact cu publicul sau cu funcționarii români (*Ordinul Statului Major al Armatei, nr. 65709 din 8 XII 1941*).

1941. Luna Noembrie Ziua 13
Cercul de Recrutare Tecuci
Biroul 1 Recrut. și Pensii

COMANDAMENTUL III TERITORIAL
Stat Major Biroul 3 C.T. - Galați.-

Având în vedere ordinul Dvs. telegrafic
Nr. 300.457 din 20.X.1941;

Am onoarea a vă raporta că, Comandamen-
tul 5 Teritorial, cu ordinul Nr. 37.721 din
13 Noembrie 1941, ne face cunoscut că, Cercul
de Recrutare Putna făcând inspecție la deta-
șamentul de lucru C.F.R. Adjud, a constatat că
mai toți evreii aflați la acel detașament
sunt plini de paraziți, cu înbrăcămintea și
încălțăminte complet degradată și fără
rufe din care cauză randamentul
de muncă este foarte mult redus.-

Deosemeni Comandantul detașamentului
de lucru C.F.R. Adjud cu raportul Nr. 54 din
13 Noembrie 1941, cere a se înlocui evreii
din acel detașament fiind plini de păduchi
cu haine de vară și încălțăminte complet
reformată.-

Față de ordinul Dvs. Nr. 300.457 din 20
Octombrie 1941, că nici un evreu nu poate
părăsi tabara de lucru fără aprobarea Dvs.,
vă rugăm să binevoiți a aproba să înlocuim
succesiv și pe cât va fi posibil toți evreii
din actualele tabere de lucru (Adjud, Cotes-
ti și Vădeni) cu alți evrei care nu ex-
cutat munca de folos obstesc, sau au lucrat
un număr de zile mai redus și în prezent se
află acasă.-

La neajungere vom trimite să înlocuie-
ască pe cei trimiși la tabere din vară, evreii
înnoiți care se vor deparazita și echipa
de Iarnă.-

COMANDANTUL CERCULUI RECRUTARE TECUCI
Lt. Colonel. I. Albescu

I. Albescu

Se va menține în continuare
la m. m. cu yunita
a se de vedea ca
cei ce înbrăcați
pe evreii, să aski
grajă se lipirea
lor

- Resurse înaint
seu C.R.

27.XI.1941

Acum, nu mai
e cazul, ca și la
i dec. revin.

Seful Biroului 1 Recrut. și Pensii
Lt. Colonel. Grumăzeșcu

Condițiile în care erau obligați să trăiască evreii luați la muncă în detașamente exterioare erau, uneori, atât de critice încât chiar reprezentanții Armatei cer ca aceștia să fie înlocuiți întrucât starea în care se află nu le mai permite continuarea activității.

30 Iunie 3

- 159 -

106.283/M.1 10

N O T A

transmisă dela Predeal

pentru

MARELE STAT MAJOR

Cabinet

1/. Domnul Mareșal a văzut la Batalionul 1 Drumuri dela Predeal pe evreul Margulius David, trimis de Cercul Teritorial Iasi. Evreul era într-o astfel de stare fizică încât nu poate fi utilizat la lucru. A făcut drumul degeaba și încarcă unitatea în mod inutil cu cheltueli.

DAVID MARGULIS,
Batalionul 1 Drumuri - Predeal,
Iunie 1943

ABATERI ȘI PEDEPSE

La sfârșitul lui iunie 1942 este emisă o nouă serie de instrucțiuni privind maniera în care evreii trebuiau să execute munca obligatorie.

De aici aflăm că cei care se făceau vinovați de **abateri “de mică importanță”** (întârzieri, delăsare, atitudine nedisciplinată) erau **pedepsiți fizic** (25 de lovituri) în timp ce **lipsa de conștințiozitate** arătată la lucru, sustragerea de la muncă, părăsirea șantierului fără învoire sunt pedepsite cu **deportarea în Transnistria** (*Instrucțiuni generale nr. 55500 din 27 iunie 1942*).

Important de subliniat: nu era deportat doar cel găsit vinovat, ci și familia extinsă a acestuia (**soția, copiii, părinții**).

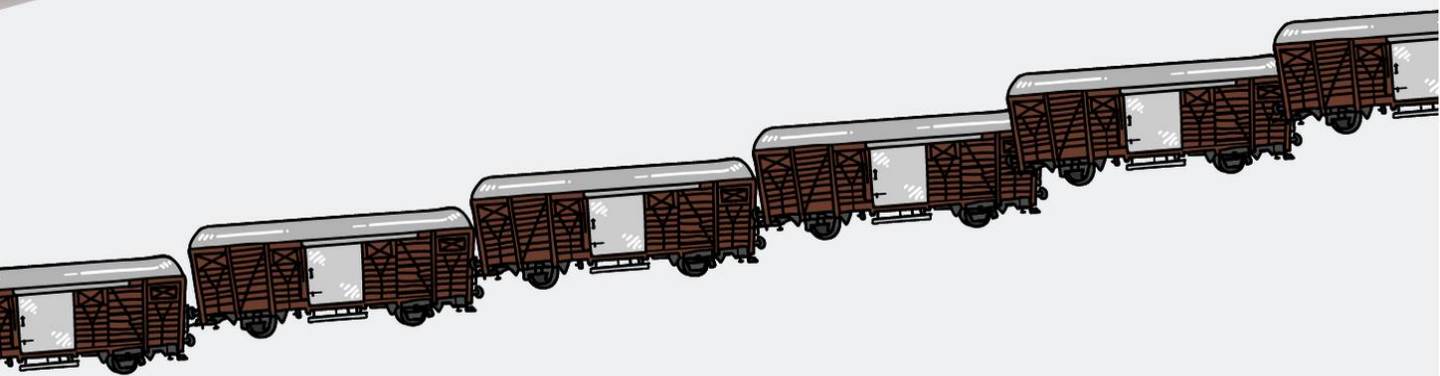
SONIA
FOLLENDER
(PALTY)

SONIA FOLLENDER (Palty) s-a născut la **11 iunie 1928**, în București. A fost elevă a Școlii Sf. Iosif din București. În octombrie 1940, în urma decretului prin care elevii evrei sunt excluși din școlile de stat devine elevă a Liceului Evreiesc Focșeneanu.

În septembrie 1942, tatăl său – Alfred Follender – este găsit vinovat pentru absență de la muncă obligatorie și este deportat disciplinar în Transnistria. Împreună cu Alfred Follender sunt deportate soția (Ozica Follender) și fiica acestuia (Sonia Follender). **Sonia avea 14 ani și 3 luni.**

București Tighina **Odessa** Vigoda **Alexandrovka** Bogdanovka

Familia Follender a făcut parte dintr-un grup de **284 de evrei bucureșteni** pedepsiți cu deportarea în Transnistria pentru încălcarea regimului de muncă obligatorie.

Trenul a plecat din gara București Triaj pe data de **22 septembrie 1942**.

Au trecut Nistrul pe la Tighina, au făcut o scurtă oprire în Odessa și apoi au fost debarcați în gara **Vigoda**.

În **Vigoda** sunt repartizați la ferma de stat din localitate sub comanda inginerului agronom Gogleață.

“Jidaniilor... – așa și-a început domnul director Gogleață cuvântarea de ‘bun sosit’ - Mareșalul v-a trimis aici ca să munciți și să crăpați... Eu întâi v-aș lăsa să crăpați și-apoi v-aș munci. În ziua de 21 ianuarie, anul trecut, am participat la sfânta noastră rebeliune legionară. M-am socotit atunci cu o mulțime dintre voi. Pe ăia i-am trimis însă spre ceruri... Greșesc... În iad. Pentru că voi, jidanii, n-aveți un Dumnezeu. Voi îl aveți pe dracu’ în voi. Vânzători de neam și glie.

*Mareșalu’ a considerat că eu îs mai de folos aici. Sunt agronom. Domnu’ inginer agronom Gogleață... ăsta-s! Câmpiile astea eu le-am semănat... Am scos untu’ din ciolovecii de-aici. Nu-mi ajung. Au fugit puturile de lucru greu... Puturoși. Ferma asta e ferma statului. O să munciți. O să zbârnice. Dacă nu... cu sângele vostru o să ud pământul. Apelul! Vreau să vă aud numele. Să vă văd. Așa-mi place mie. Să văd cu cine am de-a face.” (Sonia Palty, **Evrei, treceți Nistrul!**, Cluj-Napoca: Dacia, 2006, pp. 44-45)*

În ianuarie 1943 sunt mutați la Bogdanovka după ce trecuseră și prin ferma agricolă din Alexandrovca. La Bogdanovka sunt cantonați în clădirile fostei ferme de porci din localitate.

“Sus, pe deal, fusese una dintre cele mai mari crescătorii de porci din Uniunea Sovietică.
Ferma de stat de la Bogdanovka. [...]

Noi urcam acum spre aceste cocine. [...]

Ne-am luat în primire o boxă. Am așternut pe jos păturile. În hala uriașă, care nu avea ferestre și în parte nici acoperiș, 281 de bucureșteni își făceau adăpostul. Baruch, Teichman, Creștinu și tata s-au dus la directorul fermei, Vasile Stănescu, agronom, să-i ceară paie. Stănescu a refuzat să-i primească:

- Paiele-s pentru porci, nu pentru jidani.

[...]

Seara au început să apară primusuri și cești cu apă fiartă. Copiii alergau printre noi. De nu știu unde, s-a făcut rost de scânduri. Sandu, ca un bun gospodar, astupa cu ele ferestrele. Mai puțină lumină, dar viscolul nu mai sufla atât de aprig în hală.

Marcel veni în fugă.

- Sonia, vino! În ultima boxă, aia de la ușă, e Nelu. E degerat. E... terminat. Vino! Mi-am luat trusa de prim ajutor. Aveam câteva fiole de cafeină, papaverină, puțin alcool, câteva bucăți de zahăr. Nelu Goldenberg zăcea pe o pătură și era acoperit cu alta. Matilda încerca să-i toarne pe gât puțină fiertură. Apă cu griș îndulcit. Ochii lui căprui ne priveau, mari, deschiși, parcă fără a înțelege de ce atâta agitație în jurul lui. Șopti ceva. Marcel, care era aplecat asupra lui, a scos o țigară, a aprins-o și i-a pus-o între buzele albe. Nelu trase adânc din țigară. M-am aplecat să-i fac o injecție.

- E păcat, Sonia – îmi șopti el. E păcat...

Acul seringii se rupse în pulpa lui. Era înghețat. Când am vrut să scot acul, Marcel m-a prins de braț.

- Nu mai e nevoie...

Așa a murit Nelu Goldenberg: pe o pătură cazonă, cu țigara încă aprinsă între buze. Avea, cred, 23 de ani. A fost tot timpul vesel, plin de optimism. Obișnuia să se laude: “Sunt golan de București. Lucru rău. Se știe că lucrul rău nici dracu’ nu-l ia.”

Nelu Goldenberg făcuse o mare greșală în timpul deportării: își vânduse paltonul și bocancii pentru pâine și țigări.

L-au îngropat în spatele clădirii crescătoriei de porci din Bogdanovka, nu departe de mormântul celor 60,000 de evrei basarabeni, bucovineni și ucrainieni.”

(Sonia Palty, *Evrei, treceți Nistrul!*, Cluj-Napoca: Dacia, 2006, pp. 93-94.)

DRUMUL SPRE CASĂ...

Sonia Follender a fost repatriată la **sfârșitul lui noiembrie 1943**.

Din cei **284** de evrei deportați împreună cu aceasta din București, s-au întors doar **254**. Restul au murit în Transnistria.

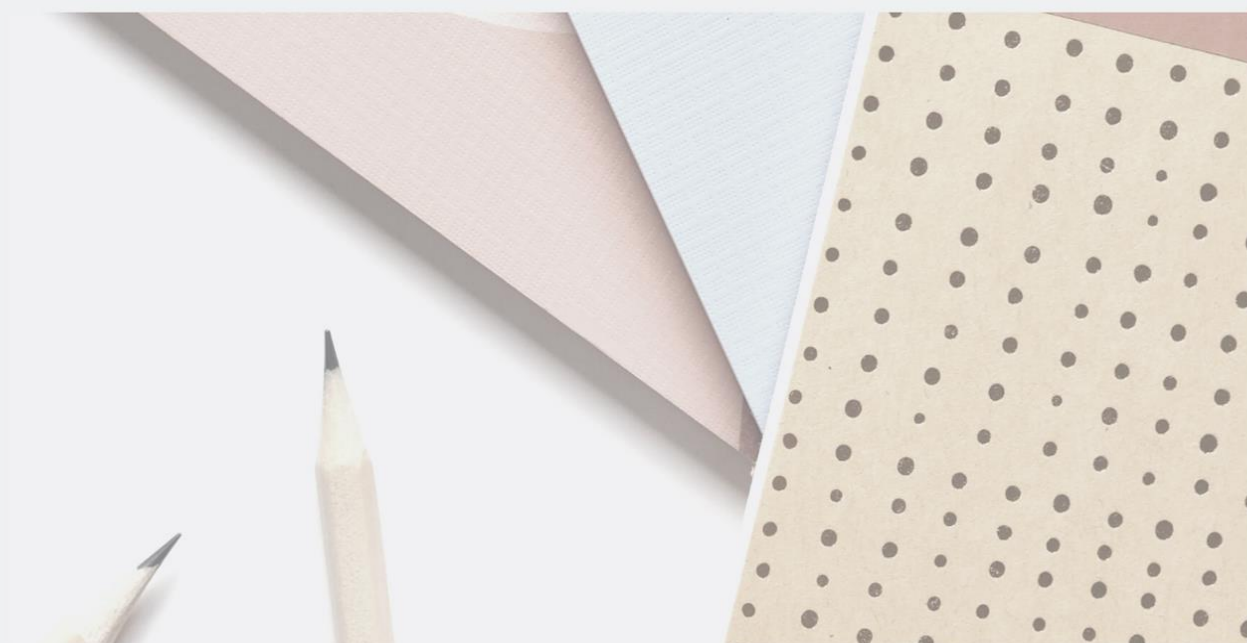
„Trenul gonea. Priveam prin fereastra vagonului. Nici unul dintre noi nu vorbea. Fiecare gară ne amintea de drumul pe care l-am făcut în vagoane de vite. Amintiri ... răni încă proaspete, de neuitat. Aș fi plâns.

Aș fi vrut să îmi pun capul pe umerii mamei și să plâng. Mă apăsa o durere cumplită. Ochii îmi erau încețoșați de lacrimi.

*Nelu Goldenberg, Sarale, băiatul cu cârlionți blonzi al Estherei, domnul Maidenberg, Alpern, fiul și mama ... nu se mai întorceau cu noi.” (Sonia Palty, **Evrei, treceți Nistrul!**, Cluj-Napoca: Dacia, 2006, p. 175)*

1. De ce este interzisă cazarea în sate a evreilor aflați în detașamente de muncă obligatorie?
2. Ce etichete antisemite puteți identifica în discursul inginerului Gogleață?
3. De ce a fost deportat băiatul cu cârlionți blonzi al Estherei?

EXERCITII

Institutul Național pentru Studierea
Holocaustului din România "Elie Wiesel"

Material realizat în scop educațional de:

**Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din
România „Elie Wiesel”**

www.inshr-ew.ro

E-mail: office@inshr-ew.ro

Tel: 021.318.09.39

